

prezydenckie. Rozbicie środowiska emigracyjnego na dwa ośrodki spowodowało powołanie przez Polską Partię Socjalistyczną i Stronnictwo Narodowe konkurencyjnej Rady Politycznej, a następnie wyłonienie Rady Jedności Narodowej. Dopiero w 1973 r. udało się powołać nową Radę Narodową Rzeczypospolitej Polskiej, a następnie przeprowadzić wybory (jedynie na terytorium Wielkiej Brytanii). Została rozwiązana po wyborach prezydenckich w Polsce w 1990 r.

Podsumowanie obrad przedstawił prof. H. Gmiterek, który wyraził przekonanie, że planowana publikacja zawierająca teksty referatów będzie wartościową pozycją naukową i popularyzatorską, przydatną również w pracy ze studentami.

Na wysoką ocenę zasługuje nie tylko merytoryczna strona konferencji, ale także organizacyjna.

WITOLD FILIPCZAK
Uniwersytet Łódzki

Symposium naukowe „Niepodległość” (1929–1939) Pismo, jego twórcy i środowisko

<https://doi.org/10.18778/1644-857X.4.02.18>

W dniu 8 listopada 2005 r. w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica (SWPW) w Płocku odbyło się sympozjum naukowe „*Niepodległość*” (1929–1939). *Pismo, jego twórcy i środowisko*. Sympozjum zostało zorganizowane przez Katedrę Najnowszej Historii Politycznej SWPW oraz Katedrę Historii Polski Najnowszej Uniwersytetu Łódzkiego. Inicjatorem sympozjum był kierownik wymienionych placówek prof. dr hab. Paweł Samuś. Przedstawiono na nim osiem referatów.

Profesor dr hab. Jerzy Myśliński (Instytut Badań Literackich PAN) wygłosił referat „*Niepodległość*” (1929–1939) – *pierwszy polski periodyk naukowy poświęcony dziejom najnowszemu*. Autor ukazał genezę pisma, kolejne etapy jego rozwoju oraz scharakteryzował periodyk od strony prasoznawczej. Wskazał na pionierską rolę i zasługi pisma, jeśli chodzi o publikowanie rozpraw, materiałów źródłowych i recenzji dotyczących historii Polski od upadku powstania styczniowego do odzyskania niepodległości. Referent podkreślił sukces pisma w warunkach kryzysu ekonomicznego – świadczyła o nim znacząca, jak na periodyk naukowy, liczba czytelników, ponowne wydanie pierwszych ośmiu zeszytów oraz przekształcenie z kwartalnika w dwumiesięcznik.

Referat pt. *Instytut Badania Najnowszej Historii Polski (Instytut Józefa Piłsudskiego)* – wydawca „*Niepodległości*” przedstawił prof. dr hab. Paweł Samuś (UŁ – SWPW). Autor ukazał genezę i dzieje placówki utworzonej w marcu 1923 r. pod nazwą Instytut Badań Najnowszej Historii Polski (od 1930 Instytut Badania Najnowszej Historii Polski, od 1936 Instytut Józefa Piłsudskiego Poświęcony Badaniu Najnowszej Historii Polski). Referent podkreślił zasługi instytutu w gromadzeniu i opracowywaniu źródeł oraz inspirowaniu badań nad historią najnowszą, sceptycznie traktowaną wówczas przez historyków uniwersyteckich. Zarazem jednak ściśle związki instytutu z piłsudczykowską elitą zapewniły mu po przewrocie majowym poparcie czynników politycznych i wojskowych, i miały wpływ na kierunek prac badawczych. Autor wskazał na rolę, jaką w dziejach instytutu odegrały wybitne indywidualności: Leon Wasilewski (prezes), Walery Sławek (prezes), Julian Stachiewicz (sekretarz generalny) i Wacław Lipiński (sekretarz generalny i dyrektor).

Profesor dr hab. Michał Śliwa (Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie) wygłosił referat *Leon Wasilewski – redaktor naczelny „Niepodległości”*. Bohater referatu Leon Wasilewski (1870–1936) był postacią o wyjątkowo bogatej biografii – jeden z wybitniejszych działaczy Polskiej Partii Socjalistycznej w okresie zaborów, pierwszy minister spraw zagranicznych niepodległej Polski, współtwórca tzw. koncepcji federacyjnej, historyk, wybitny znawca zagadnień narodowościowych (zwłaszcza problematyki litewskiej, białoruskiej i ukraińskiej), współtwórca i pierwszy prezes Instytutu Badania Najnowszej Historii Polski, twórca i pierwszy redaktor „*Niepodległości*”. Autor ukazał niezwykłą osobowość Wasilewskiego, intelektualisty-samouka bez formalnego wykształcenia, lecz o wybitnej umysłowości, naukowca i polityka, postaci szlachetnej i życzliwej wobec ludzi. Autor podkreślił wielką rolę Wasilewskiego w powstaniu „*Niepodległości*” i jego niezwykle zaangażowanie osobiste w kierowanie pismem.

Doktor Jacek Pietrzak (UŁ) przedstawił referat *Tadeusz Szpotański, Wacław Lipiński i Józef Skrzypek. Portrety ludzi „Niepodległości”*. Tadeusz Szpotański (1883–1944), drugi redaktor „*Niepodległości*”, był działaczem politycznym i publicystą, socjalistą-piłsudczykiem, którego biografia obejmowała zarówno udział w konspiracji antycarskiej na przełomie XIX i XX w., jak i w podziemiu antyhitlerowskim w latach II wojny światowej. Wacław Lipiński (1896–1949), sekretarz i współtwórca pisma, żołnierz, historyk, publicysta, działacz polityczny – należał do najbarwniejszych postaci wśród piłsudczyków. Józef Skrzypek (1905–1974), kolejny sekretarz

„Niepodległości”, był cenionym historykiem, naukowcem o różnorodnych zainteresowaniach, obejmujących mediewistykę, historię najnowsza i prasoznawstwo. Autor starał się na ukazać różnorodność doświadczeń pokoleniowych wyżej wymienionych postaci, a także ich rolę w historii czasopisma oraz wkład do historiografii dziejów najnowszych.

Doktor Przemysław Waingertner (UŁ) zaprezentował referat *Pomiędzy historiografią a polityką? Środowisko historyków „Niepodległości” (1929–1939)*. W swoim wystąpieniu autor ukazał sylwetki historyków publikujących na łamach czasopisma, nie ograniczając się wyłącznie do autorów, którzy byli trwale z nim związani. Referent scharakteryzował biografie naukowe historyków oraz ocenił ich dorobek na łamach „Niepodległości”. W konkluzji autor stwierdził, że publikacje ogłaszane w piśmie spełniały na ogół wymogi solidnego warsztatu naukowego, a opinie odmawiające piśmu naukowego charakteru nie były słuszne.

Doktor Wiesław Koński (SWPW) wygłosił referat *Dzieje socjalizmu polskiego na łamach „Niepodległości”*. Autor scharakteryzował ważniejsze rozprawy i publikacje źródłowe dotyczące tej problematyki. Podkreślił znaczącą pozycję, jaką zajmowała historia polskiego socjalizmu na łamach „Niepodległości”. Wskazał na znaczenie dorobku czasopisma dla współczesnych historyków polskiego socjalizmu.

Doktor Grzegorz Gołębiwski (SWPW) przedstawił referat *Problematyka historii wojskowości na łamach „Niepodległości”*. Referent dokonał analizy tekstów poświęconych problematyce militarnej. Dorobek ten ocenił krytycznie, wskazując, że w wielu przypadkach miał on charakter przyczynkarski i niezbyt istotny. Autor wskazał zarazem na interesujące publikacje poświęcone pierwszym polskim inicjatywom wojskowym po upadku powstania styczniowego.

Następnie zaprezentowano referat przesłany przez nieobecnego na sympozjum prof. dr. hab. Rafała Habielskiego (IBL PAN) pt. *Powojenne dzieje „Niepodległości” i Instytutu Józefa Piłsudskiego*. Referat ukazywał dzieje powojennych inicjatyw naukowych środowiska piłsudczyków na obczyźnie – Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku (Piłsudski Institute of America) i Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie oraz kontynuacji czasopisma „Niepodległość”. Autor podkreślił znaczenie powojennej „Niepodległości” jako jednego z najważniejszych periodyków historycznych polskiej emigracji.

JACEK PIETRZAK
Uniwersytet Łódzki